

Aan: Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe
post@drenthe.nl

Van: Stichting Natuurbelang De Onlanden
Natuur en Milieufederatie Drenthe
IVN Roden-Norg
IVN Peize
IVN Eelde-Paterswolde
Zetveld 42, 9321 AX Peize
info@deonlanden.nl

Betreft: Zienswijze ontwerp-projectbesluit Onlanden.

Peize, 14 januari 2025

Geacht college,

Van 10 december 2024 tot 25 januari 2025 ligt het Ontwerp-projectbesluit voor de optimalisatie van de waterberging in De Onlanden ter inzage. Voorafgaand aan dit ontwerp-projectbesluit zijn wij als natuurpartijen in de planvorming meegenomen. Wij waarderen het dat een deel van onze inbreng een plek heeft gekregen in de nu voorliggende voorkeursvariant. Toch willen wij deze gelegenheid gebruiken om onze zienswijzen op dit ontwerp-projectbesluit te geven.

Relatie met de bovenlopen, een gezond systeem

Samen met het waterschap stelt u dat de optimalisatie van de waterberging in De Onlanden een belangrijke (technische) schakel is in het waarborgen van de waterveiligheid voor de inwoners van Groningen. Tegelijkertijd weten we ook dat de klimaatverandering verder zal gaan en dat klimaatadaptatie meer vraagt dan alleen technische oplossingen: ook versterking van het natuurlijke watersysteem is nodig zodat het weerbaar is, zowel in tijden van intensievere neerslag als gedurende langere perioden van droogte.

Voor De Onlanden ligt hier een duidelijke relatie met de bovenlopen, de systemen van het Eelder- en Peizerdiep. De natuur in De Onlanden is afhankelijk van haar bovenlopen voor voldoende en schoon water. Om ook in de toekomst verzekerd te zijn van voldoende schoon water zijn jaarrond maatregelen nodig die zorgen voor verbetering van de waterkwaliteit en het langer vasthouden van meer water dat vervolgens vertraagd via de beken afstroomt. Het beekstelsel wordt hierdoor robuuster en veerkrachtiger wat aansluit bij natuurlijke processen als waterdynamiek zoals inundatie en droogval, stroming, sedimentatie van slib en erosie van oevers die hier historisch aanwezig waren. Een dynamiek die passend is bij de seizoenen.

In de onderliggende stukken bij het ontwerp-projectbesluit wordt gesteld dat ook in de autonome situatie de berging vaker volloopt, mogelijk ook in broedseizoen en de zomer (p.61 van de MER). Voor natuur is dit een onwenselijke situatie. Maatregelen die water vasthouden in de bovenlopen kunnen inundaties in het broedseizoen of de zomer voorkomen of de frequentie ervan terugbrengen. Daarom is het belangrijk om vaart te maken met het nemen van maatregelen die water vasthouden in de bovenlopen.

Plannen hiervoor zijn al jaren in de maak. In 2021 zijn bestuurlijke afspraken gemaakt waarin wordt gesteld dat gewerkt wordt aan “*commitment om met elkaar voor de langere termijn te werken aan een beekdal brede aanpak in de boven-, midden- en benedenloop van het Eelder- en Peizerdiep. Het gaat [...] om het ontwikkelen van een visie om te komen tot een natuurlijker watersysteem, met oog voor ruimte voor de beken, die uitgaat van een ‘nature based’ aanpak en die samen met de verschillende gebiedspartijen leidt tot een pakket aan maatregelen inclusief financiering daarvan*”. Daarnaast is gecommuniceerd dat, om redenen van waterveiligheid, de aanpassingen in De Onlanden eerst zullen worden opgepakt, direct gevolgd door maatregelen in de bovenlopen.

Wij maken ons echter zorgen over de voortgang van deze beekdal brede aanpak (zelfs de gedane studies die de basis moeten vormen voor een gedeelde beekdalbrede visie zijn, voor zover wij weten, nog niet vrijgegeven) en de robuustheid die het oplevert voor de natuur. Daarmee lijkt er een ontkoppeling te zijn tussen de ontwikkelingen in de Onlanden en die voor de bovenlopen.

→ *Wij vragen u daarom om te komen met een alomvattende beekdalbrede aanpak waar beide componenten in vertegenwoordigd zijn.*

Het systeem van het Eelder- en Peizerdiep dat van het Fochteloërveen tot aan de Waddenzee loopt, is het meest natuurlijke systeem dat waterschap Noorderzijlvest heeft. In de Blauwe Omgevingsvisie (BOVI) van het waterschap staat nadrukkelijk: “*Ons watersysteem wordt meer natuurlijk*” waarbij een robuust watersysteem centraal staat.

De ingrepen zoals die in het ontwerp-projectbesluit staan zijn echter technische ingrepen en die maken het watersysteem juist minder natuurlijk en, bij hoog water, verder gecompartmenteerd. De Hooiwegvariant zorgt er tevens voor dat het gebied ten westen van deze weg gaat fungeren als boezemland van het Leekstermeer, met water van een andere kwaliteit dan het beekwater. In de huidige inrichting was er juist voor gekozen om het Leekstermeerwater zoveel mogelijk uit deze Blauwvennen te weren.

In onze inspraakreactie op de NRD hebben we al aandacht gevraagd om oplossingen te zoeken die meer in de lijn liggen met de oorspronkelijke inrichting van De Onlanden: berging in de breedte, in combinatie met natuurontwikkelingen. U heeft toen anders besloten en ons gewezen op de afspraken rond natuurcompensatie in de bovenlopen. Wij gaan ervan uit dat in die bovenlopen gewerkt wordt aan natuurlijke oplossingen die het watersysteem versterken zodat wordt voorkomen dat de technische maatregelen (de regelbare stuwen) in De Onlanden anders dan in crisissituaties hoeven te worden ingezet.

→ *Wij vragen u dan ook om voortvarend en op watersysteemniveau aan de slag te gaan met de inrichting van het Eelder- en Peizerdiep-systeem, niet alleen gericht op klimaatadaptatie en waterkwaliteit maar ook om de sterke teruggang van de biodiversiteit om te keren naar herstel. Omdat De Onlanden afhankelijk is van haar bovenlopen voor voldoende en schoon water, vragen wij u om ons op de hoogte te houden van de voortgang van de projecten in de bovenlopen, zoals toegezegd in de beekdalbrede aanpak.*

Inzicht in natuurwaarden

De Stichting Natuurbelang De Onlanden (NDO) doet veel onderzoek in het gebied. Jaarlijks wordt een broedvogel rapportage uitgebracht volgens de systematiek van SOVON en middels sporenonderzoek en wildcamera's worden de otters en bevers in het gebied gevolgd. De rapportages zijn te vinden op [de site van Stichting Natuurbelang De Onlanden](#) en aanvullende informatie kunt u via info@deonlanden.nl inwinnen.

- In de onderliggende stukken bij het ontwerp-projectbesluit wordt gesteld dat het niet bekend is of er een beverburcht in het gebied ligt (p. 22 activiteitenplan flora en fauna). Er is al enkele jaren een burcht in het gebied aanwezig, de locatie is bij NDO bekend. Het betreft een locatie waar de kade moet worden opgehoogd.
  - *Wij verzoeken u bij het ophogen van de kade rekening te houden met de beverburcht.*
- Er hangen NDO wildcamera's op strategische plekken in het gebied. In de Hooiwegvariant worden de stuwen bij de Hooiweg geplaatst op locaties waar camera's hangen.
  - *Wij verzoeken u om bij het aanleggen van de stuwen, in overleg met de vrijwilligers van NDO, twee veilige ophangplekken te creëren voor de wildcamera's, zodat wij onze monitoring van diverse diersoorten voort kunnen zetten.*
- De stuwen aan de Hooiweg komen ten oosten van de weg. In dit gebied ligt een belangrijke slaapplek van de Blauwe kiekendief in Nederland. De Blauwe kiekendief is een zeer verstoringgevoelige soort en ervaring leert dat ze hun slaapplekken niet gemakkelijk verplaatsen wanneer ze worden verstoord (info werkgroep grauwe kiekendief).
  - *Wij vragen u nadrukkelijk de mogelijke effecten te onderzoeken van de Hooiweg stuwen op de slaapplek van de Blauwe kiekendieven en te waarborgen dat hun slaapplekken in tact blijven.*
- Ook de passeerbaarheid van de stuwen voor otters is van belang: ze moeten over land de stuwen kunnen passeren zonder op de Hooiweg terecht te komen.
  - *Wij vragen u dit mee te nemen in het uiteindelijke ontwerp van de stuwen.*
- In een eerder stadium hebben we met de projectorganisatie van de optimalisatie van de waterberging gesproken over het verhogen van de diversiteit in vegetatie op de kaden. Bloem- of kruidrijke dijken zijn niet alleen belangrijk voor de biodiversiteit, ze zijn, door de aanwezigheid van veel dieper wortelende plantensoorten, ook stabiel dan een bedekking met slechts een of enkele grassoorten. Waterschap Noorderzijlvest heeft toegezegd dit, in overleg met NDO en de terreinbeheerders, verder uit te werken. In de stukken lezen wij echter niets terug over het bloemrijker maken van de kaden en het hierbij horende hooilandbeheer. Hiermee kan ook een bijdrage geleverd worden aan de biodiversiteitsdoelstelling van het waterschap.
  - *Wij verzoeken u inzichtelijk te maken hoe gewerkt gaat worden aan het verhogen van de diversiteit in vegetatie op de kaden.*

Veilige verbindingen

De Groningerweg tussen Peize en Hoogkerk loopt dwars door De Onlanden. Daarom is er vorig jaar overleg geweest met de bever consultant en de wegbeheerders van de provincie Drenthe. Er is een voorstel gedaan voor om drie extra faunabuizen onder de weg door aan te leggen en te zorgen voor voldoende afrastering. Ambtelijk is toegezegd dat deze maatregelen meegenomen kunnen worden wanneer de weg in 2026 in groot onderhoud gaat. De voorgestelde faunabuizen sluiten echter nog niet overal goed aan op de watergangen in het natuurgebied. Het voorstel met onderbouwing vindt u in bijlage 1. Deze is ook al eerder met de projectorganisatie gedeeld.

- *Wij vragen u om bij de uitvoering van de maatregelen voor de optimalisatie van de waterberging ervoor te zorgen dat de bestaande watergangen zo worden aangepast dat ze goed op de nieuw aan te leggen faunabuizen aansluiten.*

Rust en duisternis

De stuwen bij de Hooiweg komen in de stille kern van De Onlanden. Die rust is belangrijk voor de fauna in het gebied.

- *Wij vragen u ervoor te zorgen dat de stuwen niet toegankelijk zijn voor mensen (niet alleen met een bordje maar ook met fysieke maatregelen die betreden onmogelijk maken).*

Zorgen over droogte

Het klimaat verandert: nat wordt niet alleen natter (meer clusterbuien met veel neerslag), droog wordt ook droger. Dat laatste kan ook leiden tot het toepassen van de verdringingsreeks voor de verdeling van schoon, zoet water. De optimalisatie van de waterberging van De Onlanden is gericht op het garanderen van veiligheid in hoogwatersituaties. Echter, met een verder veranderend klimaat kan in de toekomst droogte ook een probleem worden.

- *Wij verzoeken u nadrukkelijk en juridisch houdbaar op te nemen dat De Onlanden alleen ingezet worden bij hoogwater-calamiteiten/hoogwaterveiligheid en dat De Onlanden geen functie krijgt als zoetwatervoorraad voor andere functies in het landelijk gebied. Dus dat ze niet als voorraadbakken voor de omgeving ingezet gaan worden bij langdurige droogte waardoor natuurwaarden geschaad worden.*

Een optie die wel verkend zou kunnen worden is of de regelbare stuwen nog een rol zouden kunnen spelen in het langer vasthouden van water ten behoeve van de natuur in het gebied zelf. Nu loopt, door het ontbreken van vaste stuwen bij het Leekstermeer, De Onlanden snel leeg terwijl in een natuurlijke moerassituatie het waterpeil veel langzamer zou uitzakken. Dit vraagt echter nader onderzoek en een zorgvuldige afweging.

Overdimensionering stuwen

Uit de validatie van het hydrologische model valt te lezen dat de Doolhofstuw en de stuwen bij de Hooiweg worden overgedimensioneerd. Als argumentatie wordt gehanteerd: "Het waterschap wil de aanpassingen aan het watersysteem in één keer goed en toekomstbestendig doen. Hierbij speelt ook de verwachting dat het in de toekomst steeds

uitdagender wordt om aanpassingen te doen gelet op de natuurbelangen die spelen in De Onlanden”.

→ Wij gaan er van uit dat overdimensionering tot doel heeft de waterstanden minder heftig te laten fluctueren, ook als er in de toekomst meer neerslagwater via het systeem afgevoerd moet worden en niet om op termijn nog meer technische sturing en extra waterberging aan dit watersysteem op te dringen. Kunt u dat bevestigen?

Tot slot.

Mocht u naar aanleiding van dit schrijven nog vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met de Stichting Natuurbelang De Onlanden via info@deonlanden.nl.

Met vriendelijke groet,

Lieselot Smilde
Namens Stichting Natuurbelang De Onlanden,
Natuur en Milieufederatie Drenthe,
IVN Peize,
IVN Roden-Norg,
IVN Eelde-Paterswolde.

Bijlage 1, memo Provinciale Faunavoorzieningen aan de provincie Drenthe is als aparte bijlage meegezonden.